

Szekeres Attila István

## GÖDRI FERENC SZEREPE SEPSISZENTGYÖRGY CÍMERÉNEK ALAKULÁSÁBAN

A város főjegyzői tisztségét 1891-től kezdődően betöltő Gödri Ferenc közigazgatási munkája során azzal a hiányossággal (is) szembesült, hogy Sepsiszentgyörgynek nincsen hivatalos címere, jelkép gyanánt akkoriban a város régi pecsétábrájának címerezett alakját használták. A főjegyző 1894-ben címet tervezett, és saját kezűleg meg is festette azt. Ám ebből még nem lett hivatalos jelkép. A polgármesteri tisztséget időközben elnyerő Gödri 1896-ban újabb címertervvel állt elő, amely már sikernek örvendett, és a következő évben Ferenc József, az Osztrák–Magyar Monarchia uralkodója címeradományban részesítette a várost. A hivatalos jelkép alapját a Gödri Ferenc által rajzolt második változat képezte.

### Előzmények, avagy a város pecsétnyomói<sup>1</sup>

Sepsiszentgyörgy első ismert pecsétnyomóját Románia Országos Levéltárának Kovászna Megyei Irodája őrzi.<sup>2</sup> A pecsét körirata: SIGILLVM OPPIDI SEPSI ST. GYORGY AO. 1509, azaz Sepsi Szent György mezőváros pecsétje 1509. év. A pecsét belső részében heraldikailag balra fordult, szakáll és bajusz nélküli ifjú férfi feje látható teljes profilból.<sup>3</sup> A portré körül a következő jelmondat szerepel: ES MEA CRISTVS SP, azaz helyes sorrendben: CRISTVS SPES MEA.<sup>4</sup> Fordításban Krisztus az én reménységem. (1. ábra)

A bélyegző ismerete hiányában Sepsiszentgyörgy pecsétje leírásának alapját korábban egy, a pecsétről készült 19. századi tusrajz<sup>5</sup> képezte. (2. ábra) Az 1842-ben készült tusrajz feltünteti a pecsét minden elemét, ám a férfiportré nem tükrözi hűen az eredeti

ábrát, de szakáll és bajusz nélküli maradt. Ugyanez Orbán Balázs leírásában így fest: „...jóval régibb a város pecsétje, melynek közepén bajusz és szakáltalan fiatal férfi arczéle van, körirata pedig ez: »Es (est) mia<sup>6</sup> Cristus sp. (spes)«. Külső karimáján ezen irat látható: »Sigilum oppidi Sepsi Sz.-György Ao. 1509.«.<sup>7</sup>

Hogy a pecsétnyomó a 19. század második felében is használatban volt, igazolja egy 1861. november 4-én kiállított tisztségi irat, amelyen eredeti bélyegzővel készült vörösviasz-lenyomat látható.<sup>8</sup> (3. ábra)

Arról, hogy kit ábrázol a pecsét, nincs adat. A későbbi elméletek, miszerint II. Lajos (1506–1526, magyar király: 1516–1526) portréja lenne, eleve elvethető, hiszen 1509-ben ő hároméves gyerek volt. Felmerülhet, hogy a pecsét az 1509-ben uralkodó II. Ulászlót (1456–1516, magyar király: 1490–1516) ábrázolja. A beazonosítást megerősítheti, hogy II. Ulászlót ugyancsak ábrázolták szakállal és arcszőrzet nélkül, amint az előfordul egy, a magyar és cseh királyt megörökítő emlékérem előlapján található portrén.<sup>9</sup> Ezen a király hátra néz, azaz heraldikailag balra fordul, tehát éppenséggel ez is ihlethette Sepsiszentgyörgy pecsétnyomójának megrendelőjét, illetve készítőjét. De nem találunk arra magyarázatot, miért illesztették volna be annak a királynak a képét, aki a Brassó és Sepsiszentgyörgy közötti viszálykodásban Brassónak kedvezett.

Sokkal valószínűbb, hogy az egykori pecséten a város névadóját, Szent Györgyöt ábrázolták. Ezt feltetelezte Jakó Zsigmond<sup>10</sup> történész, akadémikus, valamint újabban Pál-Antal Sándor<sup>11</sup> történész, akadémikus is. Igaz ugyan, hogy az ábra nem a sárkánnyal hadakozva, azt legyőzve, lovagi jelmez és keresztes

<sup>1</sup> A témáról lásd bővebben: SZEKERES Attila István 2012.

<sup>2</sup> SÁL, Fond 119, Pecsétgyűjtemény, 48. sz. tárgy. A pecsétnyomóra Nagy Botond levéltáros hívta fel a szerző figyelmét. Köszönet érte.

<sup>3</sup> A címertervben az oldalak felcserélődnek: a címet a pajzstartó lovag szemközégből írjuk le.

<sup>4</sup> A SPES egyben olvasandó, a pecséten a váll ábrázolása megszakítja a feliratot.

<sup>5</sup> KAK, Kéziratgyűjtemény, Kemény József-gyűjtemény, 413/15/46.

<sup>6</sup> A MEA helyett könnyen olvasható MIA, mivel az „E” betű szárai parányiak.

<sup>7</sup> ORBÁN Balázs 1869, 39.

<sup>8</sup> Háromszék levéltára. SÁL, Fond 8, 8. állag (Közigazgatási iratok 1848–1876), 1861/1567. ikt. 11. lap. Közölve PÁL-ANTAL Sándor 2011, 249.

<sup>9</sup> Körirata: WLADISLAVS D(ei) G(racia) R(ex) VNGARIE ET BOHEMI(e.), azaz: *Ulászló Magyarország és Csehország királya*. Hátlapján a magyar sávós címer és Csehország oroszlanós címere látható.

<sup>10</sup> JAKÓ Sigismund 1956, 561–619.

<sup>11</sup> PÁL-ANTAL Sándor 2002, 335, valamint PÁL-ANTAL Sándor 2009, 34.

pajzs, azaz Szent György attribútumai nélkül jeleníti meg a férfit, egy, az athéni Bizánci Múzeum által őrzött 13. századi ikonhoz festett táblaképhez<sup>12</sup> hasonlóan: a fából domborműszerűen kiképzett, festett Szent György-képen a szent az említett attribútumok nélkül jelenik meg, balra fordult, és imádkozik. Igaz, ott fejét glória veszi körül. Esetünkben, a pecséten a kör, melybe a portrét írták, helyettesítheti a dicsfényt. A beazonosítást az arcszörzet nélküli ábrázolás mellett erősíti a *Cristus spes mea*, azaz a *Krisztus az én reménységem* jelmondat, amely a kereszténység üldöztetésének idejére, tehát Szent György korára utal. Nem utolsó sorban, erre enged következtetni a nevet viselő település is, mindezek alapján úgy ítéljük, hogy esetünkben Szent György jelképéről van szó.

A Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményében több városi pecsét lenyomatát őrzik.<sup>13</sup> Első helyen a már leírt bélyegzővel készült vörös viasz pecsétminták láthatóak.<sup>14</sup> (4. ábra) Ezt követően Sepsiszentgyörgy falva 1850 előtti pecsétjének mintái láthatóak.<sup>15</sup> Svájci pajzsban balról megszemélyesített fogyó holdsarló, jobbról napot jelképező nyolcsugaras csillag. Körirata SEPSISZENTGYÖRGY FALVA PETSETTYE. (5. ábra) A pecsétábrán látható címer Sepsiszentgyörgy falurészét jelképezi. Hasonló napos-holdas címet használt bélyegzőjén számos székelyföldi település.<sup>16</sup> Sepsiszentgyörgy városa és falva 1850-ben egyesült.<sup>17</sup>

Az 1848-as szabadságharc idején Sepsiszentgyörgy Magyarország jelképeit használta. Zászlaja piros-fehér-zöld, rajta Magyarország címe.<sup>18</sup> Pecsétjébe szintén Magyarország koronás címerét vésték.<sup>19</sup> Az ovális pecsét körirata (amennyire kibetűzhető): „Sepsi Szent György Város Petsétje”. (6. ábra)

A szabadságharc leverése után az országcímeres pecsétet felváltotta egy jelkép nélküli: a kerek pecsét tuslenyomatán nincs ábra, felirata: SEPSI-/SZENT-/GYÖRGY KŐZSÉGE.<sup>20</sup> (7. ábra)

Ugyanakkor az árvaszék vörös viasz pecsétjében megjelent a korábbi jelkép, a bajusz és szakáll nélküli férfifej.<sup>21</sup> A portré két oldalán a felirat: AZ ÁRVÁT VÉDEM, a pecsét körirata: S. SZT GYÖRGYI

ÁRVA BIROSÁG 1852, illetve ugyanaz a szöveg, csupán 1867-es évszám.<sup>22</sup> (8. ábra)

A férfiportré megjelenik a városi rendőrség vörös viasz pecsétjén is.<sup>23</sup> A fej két oldalán olvasható a jelmondat: KRISTVS SPES MEA. A pecsét körirata: SIGILLUM POLITIAE OPPIDI S SZENT GYÖRGY. (9. ábra)

1862 után a város egy egyszerű ovális pecsétet (is) használt. A tuslenyomat felirata: S:SZT:GYÖRGY KIVÁLTSÁGOS VÁROSSA TANÁCSA.<sup>24</sup> (10. ábra)

A Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményében található a sepsiszentgyörgyi egyesbíróság sárgarézből készült pecsétnyomója.<sup>25</sup> (11. ábra) Az 1862-ben felállított széki törvényszékek, s azok alegységei, az egyesbíróságok saját pecsétnyomót használtak.<sup>26</sup> Háromszék esetében az egyesbíróságokat társszékeként szervezték meg, tehát Sepsi-, Kézdi-, Orbai- és Miklósvárszék rendelkezett egyesbírósággal. Mivel Sepsiszéknek nem volt külön címe, s amúgy is Sepsiszentgyörgyön működött a bíróság, a város jelképét helyezték a pecsétmezőbe. Az általunk ismert bélyegzőt 1867-ig használták. Körirata: SEPSI. SZ. GYÖRGY VÁROSSÁBA KIKÜLDÖTT EGYES BIROSÁG. Közepében díszleg a város jelképe: a régi pecsétábrán módosított alakban, címeresítve: pontokkal díszített szegélyű kerek pajzsban mellől fölfelé látszó, szemben álló, páncélinges, fejét balra fordító, nagy hajú, bajuszos, szakállas érett férfi. A pajzson zárt fejedelmi korona van, melyből nyolcágú csillagban végződő kereszt emelkedik ki. A pajzs mögül jobbról ágyúcső vége, két szurony, két kürt, egy nyilvessző vagy lándzsa hegye, balról rúdja merőlegesen, háromszor sávzott zászló, egy-egy dob, nyilvessző vagy lándzsa hegye és ágyúcső szája tűnik elő. A pajzs alatti szalagba írva az 1509-es évszám látható. Tehát, a korábbi pecsétábrát módosították, az arcszörzet nélküli ifjúból szakállas érett férfi lett. A korona használata a valódi címer igényét mutatja. A harci jelképek a romantikus korra jellemzőek. A pecsétnek vörös viaszlenyomata is fennmaradt.<sup>27</sup> (12. ábra) 1867–1871 között az egyesbíróság más pecsétet használt.<sup>28</sup> Az egyszerű, ábra nélküli, kö-

<sup>12</sup> A szentképre Jánó Mihály művészettörténész hívta fel a szerző figyelmét. Köszönet érte. A kép az alábbi honlapcímen tekinthető meg: <http://mybyzantine.wordpress.com/2010/04/23/saint-georges-day-some-icons/13th-century-wood-relief-icon-from-the-byzantine-museum-of-athens/>

<sup>13</sup> Székely Nemzeti Múzeum (a továbbiakban SzNM), Pecsétlenyomatok gyűjteménye, 205/A.

<sup>14</sup> Uo., 205/A/1.

<sup>15</sup> Uo., 205/A/2.

<sup>16</sup> SZŐCS János 1999, 125–145; SZEKERES Attila István 2011, 26–27; SZEKERES Attila István 2013, 30–31.

<sup>17</sup> CSEREY Zoltán 2012, 52.

<sup>18</sup> SZEKERES Attila István 2012, 39–40.

<sup>19</sup> SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/3.

<sup>20</sup> Uo., 205/A/4.

<sup>21</sup> Uo., 205/A/5.

<sup>22</sup> A három pecsétlenyomat közül kettő 1852-es, egy 1867-es évszámot mutat.

<sup>23</sup> Uo., 205/A/6.

<sup>24</sup> Uo., 205/A/8.

<sup>25</sup> SzNM, Pecsétlenyomók gyűjteménye, ltsz. i 2006.

<sup>26</sup> PÁL-ANTAL Sándor 2011, 83.

<sup>27</sup> SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/7

<sup>28</sup> 1871-ben megszüntették ezt a fajta bíróságot. PÁL-ANTAL Sándor 2011, 83.

zében az 1867-es évszámot viselő tuslenyomat körirata: NEMES SEPSI SZ. GYÖRGY VÁROS EGYESBÍRÓSÁGA.<sup>29</sup> (13. ábra) Hasonlóan egyszerű a törvényszék ugyanebből a korból származó pecsétje. A kerek tuslenyomat körirata NEMES SEPSI. SZ. GÖRGY VÁROS TÖRVÉNYSZÉKE, közepében az évszám: 1867.<sup>30</sup> (14. ábra)

Sepsiszentgyörgy portrészecskéjének tusváltozata is megszületett.<sup>31</sup> A kerek pecsét közepén a balra fordult, csipkés galléros, arcszörzet nélküli férfiportré, előtte és mögötte a jelmondat – CRISTUS SPES MEA –, körirata: SIGILLUM OPPIDI SEPSI SZT: GYÖRGY AO. 1509\*. (15. ábra)

A községek rendezéséről szóló, 1871-ben kelt magyarországi XVIII-as törvénycikk értelmében Sepsiszentgyörgy törvényhatósági jogot kapott.<sup>32</sup> Ennek nyomán módosította pecsétjét, köriratát az új jogállásnak megfelelően jelenítette meg, közepén a férfiportrét Szent György lovagra cserélte.<sup>33</sup> A kör alakú pecsét közepén jobbra fordult, enyhén ágaskodó lovon ülő lovak szembe fordulva, mindkét kezével megmarkolt lándzsájával ledöfi a ló alatt tekeredő sárkányt. Körirata: SZABAD KIR(ÁLYI) SZENT GYÖRNY VÁROS PECSÉTJE.<sup>34</sup> (16. ábra) A pecsétábrában a sárkányt legyőző lovak képe egyértelművé teszi, hogy Szent György lovagról van szó. A pecsétet 1876-ig használták, amikor az V. törvénycikk értelmében Sepsiszentgyörgy rendezett tanácsú várossá vált.<sup>35</sup>

Más jelképbábrázolással hatolykai Potsa Józsefet (1836–1903), Háromszék vármegye 1877–1903 közötti főispánját Sepsiszentgyörgy díszpolgárává nyilvánító 1893. május 14-i oklevélen találkozunk.<sup>36</sup> (17. ábra) A kör alakú pajzs kék mezejében hátrafésült, barna hajú, bajuszos, szakállas, meglelt korú férfi fehér csipkegallérral, heraldikailag balra fordulva jelenik meg. A pajzs arany szegélyében vörös betűkkel a CHRISTUS SPES MEA jelmondat olvasható. A pajzsra fejedelmi koronát helyeztek, s külső díszekkel látták el: kétoldalt ezüst buzogány, kopja, alabárd, aranycsúcsban végződő rúdra erősített piros-fehér-zöld zászló övezi, alul, kifelé dőlve két csücskös talpú pajzs, közöttük természetes színű,erezett fából készült kartusban az 1509-es évszám jelenik meg fehérrel festve. A jobb pajzsban Magyarország kiscímere, a bal pajzsban Háromszék vármegye címere. A kartus alól két, piros-fehér-zöld szalaggal összeköszöközt babérág indul, s a két címer alól előtűnve övezi a kompozíciót. A kartus alól egy-egy szabla

ezüst pengéje, a címerpajzsok alól egy-egy arany ágyúcső tűnik elő, lefelé fordítva.

A könyv formátumú díszpolgári oklevelet vörös-ezüst-zöld selyemfonalakból sodort madzagra illesztett függőpecséttel erősítették meg. (18. ábra) A kerek cserépanyban levő vörös viaszpecsét szintén Sepsiszentgyörgy címeresedő formájú pecsétképét mutatja: közepén CHRISTUS SPES MEA köriratú szalaggal övezett körben balra forduló férfi portréja. Az egészét zárt fejedelmi korona fedi, a kör alatt kis szalagon az 1509-es évszám látható. A pajzsként használt kör mögöl kétoldalt foszlányok tűnnek elő. A pecsét körirata, amennyire kibetűzhető a rossz minőségű lenyomatról: SEPSI SZT. GYÖRGY RENDEZETT TANÁCSÚ VÁROS.

### Gödri Ferenc címertervei

A város pecsétjének címeresítése arra utal, hogy igény volt a címerre. Gödri Ferencnek közigazgatási vezetői tisztségbe való kerülését követően már kész címertervekkel is találkozunk. Sepsiszentgyörgy város iratai között két, Gödri Ferenc által készített terv található.<sup>37</sup> Mindkettőt kartonra festették és a városházán iktatták.

Az első tervrajz lapjának bal felső sarkában a város akkori bélyegzőjével készített tuslenyomat, fölötté iktatószám: ad: 2856 – 1894 sz., jobb felső sarkában kézzel írva: Az első tervezet. A lap közepét a címerrajz foglalja el, a pajzstalp jobbán kézzel írva: Tervezte és festette: Ifj. Gödri Ferencz főjegyző. (19. ábra)

A címerterv leírása: háromszögű pajzs kék mezejében zöld hármashalmon oromsoros, lőréses arany várfalat közepén, a középső, magasabb halmon álló ezüstsisakos, felvont kapurostélyú, fehér templomtorony szakít meg. A pajzs jobb felső sarkában sugárzó arany naparc, balra sugárzó ezüst, növekvő holdsarló. A pajzson szembe néző pántos tornasisak nyugszik. A pajzsra helyezett levélkorona alól kék-arany foszlányok omlanak alá. Oromdíszként a heraldikai koronából növekvő, könyökben hajlított, vörös szívet átdöfő kardot tartó páncélos kar látható.

A pajzsban szereplő torony a sepsiszentgyörgyi református vártemplom tornya, a sisakdísz Háromszék vármegye címerének fő címerképe. Szokatlan a nap ábrázolása: tizenhat, szélesedő, két ágban végződő egyenes sugár váltakozik tizenhat rövidebb egyenes sugárral. A holdsarlót tizenhat keskeny, egyenes sugár övezi.

<sup>29</sup> SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/10.

<sup>30</sup> Uo., 205/A/9.

<sup>31</sup> Uo., 205/A, külön sorszám nélkül.

<sup>32</sup> PÁL-ANTAL Sándor 2014, 100.

<sup>33</sup> Uo.

<sup>34</sup> PÁL-ANTAL Sándor 2014, 170, XXXIII. tábla, 5.

<sup>35</sup> PÁL-ANTAL Sándor 2014, 100.

<sup>36</sup> SzNM, Könyvtár, ltsz. 4587 (1913).

<sup>37</sup> SÁL, Fond 14, ltsz. 5, 2856/1894 és 1994/1896. A tervekre Nagy Botond levéltáros hívta fel a szerző figyelmét. Köszönet érte.

Címertanilag kifogásható, hogy úgynevezett teljes címerrel állunk szemben, azaz olyanal, melynek van pajzsa, sisakja, sisaktakarója és sisakdísz. Ilyen a nemesi címer. A szakirodalom szerint sisakja csak olyan címernek lehet, amelynek gazdája sisakot hordhat. Tehát közigazgatási egységek, testületek, és nők sem láthatják el címerüket sisakkal. Legalábbis az élő heraldika korában ilyesmi nem fordulhatott elő.<sup>38</sup> Ha sisak nincs, akkor sisakdísz vagy oromdísz sem lehet, továbbá sisaktakaró vagy foszlány sem, mivel ezek sisakhoz kötöttek. Mentségül szolgálhat, hogy a hanyatló heraldika, más szóval a papírheraldika korában a fenti szabályt megszegték, és az idő teltével, főleg a 19. században, szinte semmibe vették. Egyre másra jelentek meg a sisakos, sisakdíszes, foszlányos, bonyolult város címerek. Ezekhez képest Gödri Ferenc terve elég egyszerűnek minősül.

A második tervrajz lapjának bal felső sarkában iktatószám: ad: 1994/96 és 3590/96 Sepsi-Szent-György város tanácsi Szám, jobb felső sarkában kézzel írva: Második terv. A lap közepét a címerrajz foglalja el, a pajzstalp balján kézzel írva: Festette Ifj. Gödri Ferencz. (20. ábra)

A címerterv leírása: háromszögű pajzs kék mezéjében zöld hármashalmon kétbástyás, oromsoros arany várfalat közepén, a középső, magasabb halmon álló ezüstsisakos, felvont kapurostélyú, fehér templomtorony szakít meg. A jobb bástya fölött arany naparc, a bal fölött sugárzó, ezüst, növekvő holdsarló. A középső halmon vörös szegélyű arany érmében balra fordult, spanyolgalléros, bajuszos, szakállas, vállig érő fekete hajú férfi képe látható. A vörös szegélyen fehér betűkkel a következő jelmondat olvasható: CHRISTUS SPES MEA. A pajzs fölött szembe néző pántos tornasisak, melynek heraldikai koronája alól kék-arany foszlányok omlanak alá. A sisakdísz könyökben hajlított, vörös szívet átdöfő kardot tartó páncélos kar.

A második terv leglényegesebb módosítása a pajzstalpba bekerült medál, melyben megjelenik egy férfiportré, és a régi jelmondatot is tartalmazza. Ezen kívül a várfal két bástyával gazdagodott. Változott a sisak alakja, ám az lényegtelen módosítás.

Az első terv nem tartalmazott semmiféle utalást a város történelmi pecsétképére. Az utóbbi tervbe bekerült a pecsétkép – portréval és jelmondatral –, de módosítva. Az arcszörzet nélküli ifjú középkorú férfivá változott. Igaz, a mindössze három évvel korábban kiállított, Potsa József főispánt díszpolgárrá nyilvánító oklevél címeresített pecséttrajzában

is szakállas férfit ábrázoltak. Ám a két portré nem azonos.

Feltevődik a jogos kérdés: kinek a képe kerülhetett be a címertervbe? Keöpeczi Sebestyén József heraldikus a *Székelly Népb*ben 1931-ben közölt írásából arra következtetünk, hogy a város II. Lajos királynak kívánhatott emléket állítani: „Városunk 1897 előtt pecsétjeiben címerként egy heraldikailag balra fordult, vállig ábrázolt, páncélba öltözött, fodros, kerek galléros, szakállas, vállig érő hajú férfiarcképet használt, CHRISTUS SPES MEA körirattal. Ez az arckép valószínűleg II. Lajos magyar királyt ábrázolja, ki városunkat Budán 1525. május 27-én – régebbi kiváltsága folytán tartani szokott egy országos és a kedd napi hetivásárokon kívül – Keresztelő Szent János és Lukács evangélista napján tartandó két országos vásárra ad újabb engedélyt. Továbbá, 1525. április 7-én, Budán olyan értelmű parancsot ad a székelly nemzet tisztjeinek, hogy Sepsiszentgyörgy város lakóit régi szabadságukban ne háborgassák, hadba menetelre ne kényszergecssék, mert ezek megígérték, hogy mikor a többi városok hadba indulnak, ők is hadba vonulnak s a városok a fizetéseket teljesítik. Azután is többször vette a tragikus végű király oltalmába és pártfogásába a város lakosságát.”<sup>39</sup>

Annak, hogy utólag, a 19. század végén kívántak volna emléket állítani a királynak, létezik valószínűsége, ám II. Lajos húszéves korában vesztette életét a mohácsi csatában, az említett két ábrázoláson ugyanakkor idősebb férfi képe látható. A kérdés tehát továbbra is nyitott marad.

### Címeradomány

A város a második címertervet terjesztette fel jóváhagyásra, a bécsi kancellárián az adománylevél ez alapján született meg 1897. június 27-én.<sup>40</sup> A dokumentumot piros-fehér-zöld szálakból sodort madzagra illesztett, sárgaréz tokba foglalt, Magyarország közép címerét megjelenítő vörösviasz függőpecséttel erősítették meg. A dokumentum teljes szövegét kézzel írták, a címet festették. (21. ábra) Az adománylevélbel szereplő címerleírás a következő:<sup>41</sup>

„Háromszögű égszínkék pajzsnak alapján kiemelkedő zöldszínű hármashalom foglalja el (t.i. jobbról-balról kisebb, közepén pedig magasabbra, félkörben kidomborodó hármashalom), melynek középső nagyobb halmában, illetőleg annak aljában, mintegy arra fektetve, egy teljesen kör alakú medaillon van elhelyezve aképpen, hogy alul a medaillon kerek szélei a pajzs

<sup>38</sup> BÁRCZAY Oszkár 1897, 178.

<sup>39</sup> KÖPECZI SEBESTYÉN József 1931.

<sup>40</sup> A könyv alakú, arannyal díszített vörös bársonyba kötött dokumentumot a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményében

őrzik. SzNM, Történelmi részleg, ltsz. 47-1919.

<sup>41</sup> A magánhangzókat a mai helyesírási szabályoknak megfelelően közöljük.

szélét érintik, fölül pedig a középső halom félkörívű domborulatával párhuzamosan kerekedik, kissé alább, úgy hogy a medaillon felett a zöld halom kilátszik.

A medaillon belső, aranszínű mezejét arányosan széles vörös szalag szegélyezi körül, mely vörös szalagban alulról indulva jobbról-balra fehér nagy betűkkel: CHRISTUS SPES MEA jelmondat van felírva és az ezen belüli arany mezőben egy balra néző, vállig látszó, bajszos, körszakállas és hátrafésült vállig érő hajú, páncélba öltözött és fodros spanyol inggallérú férfi arczképe van. (Ezen köriratos medaillon, a város eddigi pecsétje volt.)

A középső zöldhalom tetején egy bádogfödélű, fehérre meszelt torony emelkedik föl melynek két oldalán a két kisebb halmon nyugodva – barna színű, lőrészekkel csipkézett és kétfelől a két kisebb halom fölött – a középső fehér torony főpárkányáig emelkedő két szintén barna színű, födél nélküli, de lőrészekkel csipkézett és egy-egy hosszúkás ablaknyílással ellátott bástya – tornyocskákkal valamint mindkét oldal közepén a most említett tornyocskák alatt hosszúkás ablaknyílásokkal ellátott, ódon várfal emelkedik és nyúlik kétfelé egészen a pajzs két oldalára kimenőleg, a pajzs középvonalának magasságában. A középső halmon emelkedő fehér torony kétemeletes; földszintjén közepén nyitott várkapu áll, felvont rostélylyal, ajtószárnyak nélkül, fekete színű nyílással; a kapu két oldalán két – vörös cseréppel lefödött – támaszpillér emelkedik, a földszinti, szintén vörös cseréppel lefödött – főpárkány aljáig; az első emeleten közbül egy köríves fehér vakablak látszik, fölötte az emeleti – párkány (melynek magasságáig emelkedik kétfelől a barna ódon-várfal lőréses teteje); a második emeleten, kissé magasabban, közepén, egy körülpárkányolt köríves toronyablak van, melynek alsó fele deszka-korlással van ellátva s e fölött az ablak feketeszínű nyílása látszik; ezen ablak fölött, a födél alatti főpárkánynak félkörben felemelkedő közép része alá behelyezve kerek óra-számlap látszik, két óramutatóval; a torony első és második emeleti teste két szélén az első és második emelet közti párkány által megszakítva, kettős laposan képezett oszlopszat nyúlik föl egészen a födél alatti főpárkányzatig, hol oszlop-fejek helyett párkányok vannak. A toronyfödél ezüst színű bádog-födél, melynek alsó, kerek domborulata fölé hagyma-alakú gömb födél s ebből közepén felnyúló, szabad oszlopokból alkotott fiatorony emelkedik amely kis hagymagömb-födéllel van födve és abból a pajzs tetejéig – felnyúló toronyhegye egy aranygombbal van befejezve. A toronyfödél

két oldalán kerülő kék mezőben, jobb felől sugárzó s emberarcot mutató arany-nap, balfelől pedig sugárzó, növekedő ezüst-félhold látszik.

A pajzs fölé szembe néző – nyakán arany-lánczczal s arról függő arany-medailonnal ékített – öt aranyabroncos vörös bélésű nyitott sisak van helyezve, melyen ötágú, vörös és zöld kövekkel s fehér gyöngyökkel kirakott arany-korona emelkedik, melyből – mint sisakdísz – könyöklő pánczélos jobbkar kezében arany-markolatú, kétélű egyenes szablyát tartva, a szablyára tűzött vörös szívvel látszik kiemelkedni. A sisak búbjáról kétoldalt arany-bélésű kék színű sisakfoszlányok omlanak alá, a címerpajzsot kétoldalt a legszebb díszítéssel körülölelik.”

Az adományt 1898. március 26-án iktatták a királyi könyvbe,<sup>42</sup> ott jelenik meg a címer festett képe is.<sup>43</sup> Az adománylevél szövegében a várfal barna színűként szerepel, a megfestett címerben viszont sűrű. A címertervben arany volt. Megtörténhetett, hogy a dokumentum fogalmazója a tervben szereplő aranyat barnának vélte, de sűrűvé válása nehezen érthető. Az adománylevélben szereplő címet, aláírása (E. Krahl) szerint Ernst August Krahl (1858–1926) bécsi kancelláriai címerfestő készítette.

Az okmány nyolcadik oldalán szerepel a kihirdetési záradék: „Kihirdettetett és alattvalói mély hódolattal, hazafias örömmel és hálás köszönettel fogadtatott Sepsi-Szent-György város képviselő testületének 1898. április 26-án tartott rendes tavaszi Közgyűlésében, 47. jegyzőkönyvi pont alatt. Gödri Ferenc polgármester (s. k.).” (22. ábra)

### Elismerés és köszönet Gödri Ferencnek

Az adománylevél csak azt követően kerülhetett címzettjéhez, hogy bevezették a királyi könyvbe. Sepsiszentgyörgyön a képviselőtestület tavaszi közgyűlésén hirdették ki az adományt, az eseményt a városi tanács ülésének jegyzőkönyve is megörökítette.<sup>44</sup> Ebben olvashatjuk, hogy 1898. április 26-án ifj. Gödri Ferenc polgármester elnökletével a városi tanácsház üléstermében rendes tavaszi közgyűlést tartottak. Jelen voltak: Nagy László, Babarczy Ferencz, Bogdán Arthur, Veres Gyula, Sorbán János, id. Gödri Ferenc, Császár Domokos, Botár Albert, Deák András, id. Sas József, Kupferstich József, Barthos Domokos, Lübek Ede, dr. Daday Vilmos, Málík József, Fejér József, Király István, Orosz Lázár, Blaskó Lajos, Sikó József. Az ülés jegyzőkönyvében a 47. pontnál a következők állnak:

<sup>42</sup> Bejegyzés az adománylevél 8. oldalán.

<sup>43</sup> Királyi Személye Körüli Minisztériumi Levéltára, MNL OL, K 19, Királyi Könyvek, 70. kötet, 334–338, 1897/1116. ikt. sz.

<sup>44</sup> SÁL, Fond 14, 5/A állag, 91. kötet, (Sepsiszentgyörgy város

tanácsi ülésének jegyzőkönyvei 1898–1900), 19–29. (1898. ápr. 26, 47. np.). A jegyzőkönyvre Tóth Szabolcs Barnabás történész hívta fel a szerző figyelmét. Köszönet érte.

„Ő felsége Első Ferencz József, Urunk, Apostoli Királyunk legkegyelmesebb adománylevele – mellyel városunknak nemesi czímert legkegyelmesebben adományozni méltóztatott – kihirdettetik.

Elnöklő polgármester és az egész képviselő testület hódolatteljes tisztelettel állva hallgatta végig a királyi adománylevél felolvasását s utána nagy lelkesedéssel hosszasan éljenezvén a magyarok alkotmányos bölcs királyát, kitől ezen örök időkre szóló szép és kedves adományt nyerte, egyhangúlag meghatározta hogy: a képviselő testület a város közönsége nevében a legmélyebb alattvalói hódolattal, hazafias örömmel és a leghálásabb köszönettel veszi az Ő Felsége legkegyelmesebb Urunk és Királyunk legmagasabb aláírásával megerősített címeres adomány levelet s annak szövegét szóról szóra a közgyűlés jegyzőkönyvébe iktatja.

Az adománylevél megőrzésével a városi tanácsot bízza meg, és egyúttal felhívja a város polgármesterét, hogy ezen legkegyelmesebb királyi adománylevélnek legalázatosabb megköszönése iránt úgy intézkedjék, hogy lehetőleg rendes kihallgatáson személyesen tolmácsolja Ő felsége Urunk és Királyunk legmagasabb színe előtt nemes városunk közönségének legmélyebb alattvalói hódolattal és hűséggel párosult örökös hálaát és köszönetét, és végül a polgármesternek, aki a város ezen új címerét tervezte, mintáját sajátkezűleg festette s annak legfelsőbb jóváhagyása és királyi adománylevélbe foglalása érdekében annyit buzgólkodott és fáradozott, s mivel ennél fogva a város nemesi címer-szerzője egyedül ő volt, a képviselő testület egyhangúlag ifj. Gödri Ferencz polgármesternek teljes elismerését és jegyzőkönyvi köszönetét nyilvánítja.”

A jegyzőkönyvbe bevezették az adománylevél teljes szövegét, a másolatot a polgármester mellett Szabó Kálmán főjegyző, Babarczy Ferenc és Sas József, a közgyűlés tagja hitelesítette.

Amint megvolt a hivatalos címer, azt alkalmazták is. Megszülettek a városcímeres pecsétnyomók<sup>45</sup> és a címerrel díszítették a kék-fehér városzászlót.<sup>46</sup>

A családi kapcsolat okán említjük, hogy a polgármester legidősebb fia – szintén Ferenc – által utólag, 1920-ban megfestett városcímer József Álmos középiskolai tanár, helytörténész tulajdonában van. A címer képe megegyezik az adománylevélben szereplővel, a medálban levő szakállas férfi idősebbre sikeredett. A címer alatti szöveg: SEPSISZENT-GYÖRGY VÁROS CZIMERE/ tervezte IFJ. GÖD-

<sup>45</sup> A *Sepsiszentgyörgy pecsétje* köriratú, sárgarézből készült pecsétnyomó lelőhelye SzNM, Pecsétnyomók gyűjtemény, ltsz. i 1076. A *Sepsiszentgyörgy központi választmányának pecsétje* köriratú pecsétnyomó lelőhelye SzNM, Pecsétnyomók gyűjtemény, ltsz. i 1077.

<sup>46</sup> SzNM, Történelmi részleg raktára, ltsz. nélkül.

<sup>47</sup> SzNM, Pecsétnyomók, ltsz. i 1076.

<sup>48</sup> SzNM, Pecsétnyomók, ltsz. i 1077.

RI FERENCZ./ Királyi adománylevélbe foglaltatott 1897. (23. ábra)

### Címeres pecsét

Ha már volt címere a városnak, azt igyekeztek megjeleníteni a pecsétekben is. A város új pecsétnyomóját valószínűleg 1898-ban készítették sárgarézből, miután a címeradományozó levél megérkezett a városba. Kör alakú pecsét, melynek közepét az adománylevélben szereplő városcímer vésete foglalja el. Körirata: SEPSI-SZENT-GYÖRGY RENDEZETT TANÁCSU VÁROS PECSÉTJE, a címerpajzs alatt az adományozás dátuma: 1897.<sup>47</sup> (24. ábra)

Elkészült Sepsiszentgyörgy központi választmányának pecsétje is: Kör alakú pecsét, melynek közepén az új városcímer látható. Körirata: SEPSI-SZENT-GYÖRGY VÁROS KÖZPONTI VÁLASZTMÁNYA. A címer alatt, a körirat két vége közé illeszkedően, ám a körirathoz képest fordítva az 1897-es évszámot jelenítették meg.<sup>48</sup> Ez a pecsétnyomó sokkal igénytelenebb munka, mint az előző. A címerképeket nagyvonalúan szerkesztették, a sisak túl kis méretűre sikeredett, a foszlányok légiesebbek, mint az eredeti címeren. (25. ábra)

1902-ben belügyminiszeri rendelettel szabályozták a Magyar Királyság területén a közigazgatási címereket. A tervet az Országos Törzskönyvbizottság készítette el.<sup>49</sup> Ez alapján készült el az új sárgaréz pecsétnyomó: kör alakú pecsét, melynek közepén az új városcímer látható. Körirata: HÁROMSZÉK VÁRMEGYE SEPSISZENTGYÖRGY R. T. VÁROS. A címer alatt, de a körirat két vége közé illeszkedően, szemből olvasva két évszám látható: 1897 \* 1902.<sup>50</sup> (26. ábra)

### A címer elrontása

Az első világháborút és az Osztrák–Magyar Monarchia területi veszteségeit megpecsételő Trianoni békeszerződést követően az Erdéllyel, a Bánság egy részével, a Körös-vidékkel, a történelmi Máramaros déli részével, Észak-Bukovinával és Besszarabiával kibővült Nagyrománia jelképeiben is jelezni kívánta a változást. Elsőként az ország címerét bővítette, s fogadta el a Keöpeczi Sebestyén József (1878–1964) heraldikus által alkotott új címert 1921-ben,<sup>51</sup> majd az ország 71 megyéjének címereit fogadták el 1928-ban, a megyeszékhelyekét 1930–1932-ben.

<sup>49</sup> KOLLEGA TARSOLY István 2001.

<sup>50</sup> SzNM, Pecsétnyomók, ltsz. i 1079.

<sup>51</sup> Az 1921. június 23-án kelt 3578-as törvény: *Lege pentru fixarea stemei României, întregit cu țările surori unite* (Törvény az egyesült testvérországokkal kiegészült Románia címerének megállapításáról), megjelent az 1921. július 29-én kiadott 92. sz. Hivatalos Közlönyben (*Monitorul Oficial*).

Sepsiszentgyörgy városa is felterjesztette igénylését, a korábbi hivatalos címert kérte változatlanul. A kéréshez mellékelt címerfestmény az adománylevélben kapottnak hű mása.<sup>52</sup> Az alatta szereplő felirat stílusa alapján igen valószínű, hogy azt Keöpeczi Sebestyén József festette. A *Heraldikai Konzultatív Bizottság* módosított a címeren. Egyrészt az országban egységes alakot adtak a közigazgatási címereknek, eltüntették a sallangokat, s a háromszögű pajzsra a közigazgatási egység rangját jelző falkoronát helyeztek. Sepsiszentgyörgy új címerét 1931-ben hivatalosították.<sup>53</sup> (27. ábra)

A jogszabályban szereplő címerleírás fordításban a következő: „Kék pajzsban oromsoros ezüst várfal három toronnyal, melyek közül a két szélső szintén oromsoros, a magasabb, középső vörös, hegyes teteje ezüst keresztben végződik. A várkapu és a tornyok ablakai zártak. A jobb sarokban arany nap, a balban ezüst újhöld. A címerkép fekete teraszon helyezkedik el. A pajzs alsó sarkában arany medál a Megváltó képével és a „Christus spes mea” körirattal. A pajzsot ötbástyás ezüst falkorona fedi.” A leírás végén olvasható magyarázat: a régi címer. A Heraldikai Konzultatív Bizottság a zöld hármast halmot fekete teraszra változtatta, gyászossá téve a címert. Semmiképpen nem a vártemplom tornyát látjuk, mint a korábbi címerben, hanem az óritusú ortodox templomokra jellemző hagymakupolás tornyot. Ezen kereszt van s nem gömb, mint a református templomon. Hiányzik a toronyóra is, helyette zárt, kerek ablak látható. Ezt azért emeljük ki, mert a nyugati kereszténység és műveltség keleti határán vagyunk, tőlünk keletre és délre – a Kárpátokon túl – már nincsen toronyóra. A medálba a Megváltó képét tették, ami magyarázható a körirattal, ám azt ráadásul az ortodox ikonográfiában ismert Jézus-ábrázolásmódban. Egyszóval: elgőrgökleletiesítették a város címerét.

A román városcímer megjelenését követően írta Keöpeczi Sebestyén József már említett írásában keserű szájzettel: „E címert városunk halhatatlan emlékü polgármestere, Gödri Ferenc tervezte. Alkotó elemei mutatják, mily nagy és példaadó szeretettel viseltetett ősi városunk, nemzetünk és múltunk em-

lékei iránt. Főmotívuma városunk legjellegzetesebb, egyúttal egyetlen középkori monumentális építészeti emléke, a vártemplom. A nap és a félhold a székely nemzet ősi címere. A köriratos férfifej városunk pecsétein szerepel, mely a királyi oklevél szerint a város régi címere. A sisakdísz pedig Háromszék vármegyének ősrégi címerkéjét, a szíven átszúrt pallost tartó páncélos kart mutatja. Mindenike századok óta megszentelt emlékünkt. Idők jöhetnek, mehetnek, világok, világnézetek változhatnak, értékét veszítheti minden, mi ma becses, de a múltak arany kódébe vesző eredetű – minket jelentő – emlékeink szeretete soha el nem múlik.”

A második világháborút követően berendezkedő új hatalom nem kedvelte a címereket, jogilag nem tiltotta be azokat, de a gyakorlatban teljesen mellőzték. Az 1968-as megyésítés után 1970-ben elhatározták, 1972-ben megvalósították a megyék és municípiumok<sup>54</sup> új, antiheraldikus címerekkel való ellátását.

### Az új városcímer

A városnak új címere csak a kommunista rendszer bukása után lett. Az önkormányzat 2004-ben írt ki címerpályázatot.<sup>55</sup> A helyi tanács által kinevezett, Kónya Ádám (1935–2008) művelődéstörténész vezette bírálóbizottság a három beérkezett terv közül választott.<sup>56</sup> A címertervet közmeghallgatásra bocsátották, a jelenlévők egyértelműen támogatták.<sup>57</sup> A helyi tanács 2005. június 30-i ülésén többségi határozatot hozott annak elfogadásáról.<sup>58</sup> A címertervet a Cserey Zoltán történész vezette megyei címerelemző bizottság is kedvezően véleményezte, majd felkerült Bukarestbe az övezeti heraldikai bizottsághoz. Utóbbi néhány kifogást emelt: legfőképpen a szakállas férfiportré helyett hadakozó Szent György-ábrázolást igényelt,<sup>59</sup> ennek megfelelően a sárkányt legyőző Szent György lovag képe került a medálba. A sárkányt legyőző Szent György lovag képének is van hagyománya, Sepsiszentgyörgy 1871–1876 közötti pecsétjében megjelent. Ezt a változatot már elfogadta mind az övezeti heraldikai bizottság, mind a Román Akadémia Országos Címertani, Genealógiai és

<sup>52</sup> Heraldikai Konzultatív Bizottság iratai, KTOL, Fond 3, Háromszék iratcsomó, 1. sz. irat: Az 1897-ben adományozott címer hű mása víz alapú festékekkel megfestve, hátoldalán iktatószám: 8041/1931. Olyannyira hű mása az eredetinek, hogy csupán a kardot tartó kéz hüvelykujjának helyzetében fedeztünk fel némi eltérést, egyébkény a kéz kifícamodott formája is megegyezik. Ez a rajz színeiben kissé élénkebb az adománylevélben szereplőnél.

<sup>53</sup> Az 1931. augusztus 3-án kiadott 2856. sz. királyi rendelet, megjelent az 1931. augusztus 8-án kelt 182. sz. Hivatalos Közlönyben (*Monitorul Oficial*). A jogszabály további tizenöt megyeszékhely és egy város címere mellett fogadta el Sepsiszentgyörgyét.

<sup>54</sup> Sepsiszentgyörgy ekkor még nem volt municípium.

<sup>55</sup> A felhívás megjelent a *Háromszék* és a *Cuvântul nou* című megyei lapban, az *Evenimentul zilei* országos és a *Krónika* című erdélyi napilapban, valamint a Hivatalos Közlönyben (*Monitorul Oficial al României*).

<sup>56</sup> Jelen tanulmány szerzőjének munkája.

<sup>57</sup> VÁRY O. Péter 2005.

<sup>58</sup> 2005/127-es tanácshatározat. A román nemzetiségű tanácsstagok kifogásolták, hogy a címerben nincs „román elem”, s ellene szavaztak.

<sup>59</sup> A tervben szereplő szakállas férfiportréről némelyek azt állították, hogy az akkor tisztségben levő *Albert Almos* polgármester arcképe, mások a címergrafikus önarcképére gyanakodtak.

Pecséttani Bizottsága, ezek alapján pedig Románia Kormánya meghozta a címert elfogadó határozatát.<sup>60</sup> (28. ábra)

A címer leírása: háromszögű pajzs kék mezejében zöld hármashalmon két lőréssel ellátott, oromsoros arany várfal áll, ebből két, lőréses, oromsoros bástya emelkedik ki. A várfalat közepén, a középső, magasabb halmon álló ezüst sisakos, fekete kapujú, felvont ezüstrostélyú természetes színű (fehér) torony szakítja meg. A jobb bástya fölött arany naparc, a bal fölött ezüst, sugárzó, növekvő félhold látható. A középső halmon arany medálban a sárkánnyal viaskodó Szent György lovag árnyéka jelenik meg.<sup>61</sup> A pajzsot hétbástyás ezüst falkorona fedi.

A címerképek jelentése: a várfal arra utal, hogy a település már évszázadok óta város. A templomtorny a város régmúlt korokat megélt műemlékének, a templomvárnak állít emléket.<sup>62</sup> A zöld hármashalom a város földrajzi elhelyezkedésére, a hegyes-dombos környezetre utal, ugyanakkor a szülőföld szeretetét is jelképezi. A nap és a növekvő holdsarló székely szimbólum. A sárkányt legyőző Szent György lovag egyértelműen a város nevére utal, ezáltal névcímerré is téve a jelképet. Ugyanakkor a gyökerekhez való visszatérést is jelenti, hiszen a város régi pecsétjén minden valószínűség szerint Szent György-portré látható, továbbá a szabad királyi városi jogállást hirdető pecséten a sárkányt legyőző Szent György lovag jelenik meg. A hétbástyás falkorona a közigazgatási egység rangját jelképezi: megyeszékhely, municípium. Ez és a címerpajzs alakja a kormányhatározat értelmében kötelező. A várfal máza arany, amit szerencsésnek tartunk. Egyrészt azért, mert a bástyás-várfalas címerek elsöprő többségében a fal ezüst. Sepsiszentgyörgy címere tehát elüt azoktól, s egy címernek éppen a megkülönböztetés a rendeltetése, az egyediségnek kell fő jellemzőjének lennie. Másrészt az arany várfal a pajzs kék mezejével a hagyományos erdélyi mázkombinációt adja, ugyanakkor az új székely címer két legfőbb mázat jeleníti meg: kék-arany. A sugárzó hold szerencsésen párosul a sugárzó nappal, így, mondhatni, szimmetrikussá vált a címer.

A sárkányölő jelenet már első ránézésre egyértelművé teszi, hogy Szent György nevét viselő település címeréről van szó, a nap és a hold, mint székely jelkép, rászolgál a Sepsi előnévre.

A jó címer beszél. Jelen címer elmondja magáról, hogy Sepsiszentgyörgyöt jelképezi, s azt is, hogy a város Székelyföldön található.

### Epilógus

Ifj. Gödri Ferenc polgármester sokoldalú személyiség volt. Tevékenységei sorába iktatta a címertervezést is, melyet nem öncélúan, hanem városa javára végzett. A címer nélküli Sepsiszentgyörgynek jelképet tervezett, tervei a kor ízlésébe illőek. Megjelentette benne legjelentősebb műemlékét, a református vártemplomot. A vár(os)fallal arra utalt, hogy a település évszázadok óta város, a nap és holdsarló pajzsba való beillesztésével mutatta, hogy a város a Székelyföldön fekszik, s a szíven átdöfött kardot tartó páncélos karnak oromdíszként való megjelenítésével azt mutatta, hogy a település Háromszék vármegyében található. A terv megfelel a kor címertervezési elvárásainak. Hiányossága azért akad, nem utal a korábbi jelképre, a pecsétábrára. A második tervben a polgármester ezt már kiküszöbölte, s beillesztette a férfiportrét és a jelmondatot. E változat javára írható a jószándékú módosítás. Hibájaként lehetne felróni, hogy szöveget vitt be a pajzsba. Ám, ha a jelmondat akkor közel négy évszázados volt, s megjelent az ősi pecsétképen, akkor ez mindenképpen bocsánatos bűn. Viszont a medál mázainak használata nem tökéletes. Ettől eltekintve, s a jelkép fejlődésének folyamatát figyelembe véve, Gödri Ferenc címertervezői munkásságára igen nagy szükség volt. Az újabb terve képezte alapját a városnak adományozott hivatalos címernek, képezi alapját a mai városcímernek is.

Gödri Ferenc címertervei későn kerültek elő a város régi iratai közül. Azokat nem ismerhettük az új címer tervezésekor. Mégis, mily egybeesés, hogy a várfal máza ott is, a mai címerben is arany, ezáltal sorsszerűen beteljesülve Gödri Ferenc álma. (29. ábra)

*Szekeres Attila István – Erdélyi Címer- és Zászlótudományi Egyesület, Sepsiszentgyörgy, www.szekeres.ro, attila@szekeres.ro*

<sup>60</sup> 2007. május 30-án kelt 510. sz. kormányhatározat, megjelent a 2007. június 7-én kiadott 386. sz. Hivatalos Közlönyben (*Monitorul Oficial al României*).

<sup>61</sup> Az árnyék szakkifejezés a teljesen fekete ábrázolást jelenti.

<sup>62</sup> A torony barokkos alakítású ugyan, de a szentély és a hajó számos középkori részletet őriz.

## Források

- Román Akadémia Könyvtárának Kolozsvári Fiókja (Kolozsvár) / Biblioteca Academiei Române – Filiala Cluj-Napoca (KAK)*  
Kéziratgyűjtemény, Kemény József gyűjtemény
- Román Országos Levéltár Központi Történelmi Országos Levéltára (Bukarest) / Arhivele Naționale ale României, Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (KTOL)*  
Fond 3, Heraldikai Konzultatív Bizottság / Comisia Consultativă Heraldică
- Román Nemzeti Levéltár Kovászna Megyei Irodája, Sepsiszentgyörgy / Biroul Județean Covasna al Arhivelor Naționale Române, Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár – SÁL)  
Fond 8, Háromszék levéltára, Közigazgatási iratok 1848–1876  
Fond 14, Sepsiszentgyörgy város levéltára  
Fond 119, Pecsétgyűjtemény
- Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (Budapest) (MNL OL)*  
K 19, *Királyi könyvek* (1861, 1867–1949)
- SzNM Könyvtára*  
4587 (1913), *Potsa József főispán díszpolgári oklevele*  
47 (1919), *Sepsiszentgyörgy városának címeradományozási oklevele* (1867)
- SzNM Történelmi részleg*  
*Pecsétnyomók és -lenyomatok gyűjteménye*

## Irodalom

- BÁRCZAY Oszkár  
1897 *A heraldika kézikönyve*, a Magyar Tudományos Akadémia kiadása, Budapest.
- CSEREY Zoltán  
2012 I. Fejezetek Sepsiszentgyörgy első világháború előtti történetéhez, in: Cserey Zoltán – József Álmos: *Sepsiszentgyörgy képes története*, 7–97.
- JAKÓ Sigismund  
1956 Sigilografia cu referire la Transilvania (până la sfârșitul sec. al XV-lea), in: Bogdan, Damian P. – Pall Francisc – Virtosu, Emil – Jakó Sigismund (szerk.): *Documente privind istoria României, Introducere*, Vol. II. Editura Academiei R. P. R., București, 561–619.
- KOLLEGA TARSOLY István (szerk.)  
2001 *Településeink Címeres pecsétjei a Magyar Országos Levéltárban*, CD-ROM, Arcanum, Budapest.
- KÖPECZI SEBESTYÉN József  
1931 Sepsiszentgyörgy város címere, *Székely Nép*, XLIX, 91, 1931. november 15.
- ORBÁN Balázs  
1869 *A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi és népismereti szempontból*, Ráth Mór kiadása, Pest, III. k.
- PÁL-ANTAL Sándor  
2002 *Székely önkormányzat-történet*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely.  
2009 1848 előtti székely helyhatósági címeres pecsétek, in: Kolumbán Zsuzsanna (szerk.): *Székely szimbólumok nyomában*, Udvarhelyszék Kulturális Egyesület kiadása, Székelyudvarhely, 7–46.  
2011 A székelyföldi törvényhatóságok pecséthasználata 1861–1918 között, in: Mihály János (szerk.): *Jelképek a Székelyföldön – Címerek, pecsétek, zászlók*, Csíkszereda, 81–102.  
2014 *Történelmi szimbólumaink. Székelyföldi pecsétek*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely.
- SZEKERES Attila István  
2011 A székely címer, in: Mihály János (szerk.): *Jelképek a Székelyföldön – Címerek, pecsétek, zászlók*, Csíkszereda, 15–28.  
2012 *Sepsiszentgyörgy jelképei*, Sepsiszentgyörgy Kiadó, Sepsiszentgyörgy.  
2013 *Székely jelképek*, Háromszék Vármegye Kiadó, Sepsiszentgyörgy.
- SZŐCS János  
1999 Csíkszéki falupecsétek a Csíki Székely Múzeumban, *Acta – 1998*, A Székely Nemzeti Múzeum és a Csíki Székely Múzeumban évkönyve, Sepsiszentgyörgy–Csíkszereda, 125–145.
- VÁRY O. Péter  
2005 A város címer bemutatott, *Háromszék*, XVII, 4468, 2005. május 18.

## **Rolul lui Ferenc Gödri în evoluția stemei orașului Sfântu Gheorghe**

(Rezumat)

Odată ajuns în funcția de prim-notar al orașului Sf. Gheorghe în anul 1891, Ferenc Gödri avea să-și dea seama, că localitatea nu are stemă. Antecedente au fost: sigiliul vechi al orașului, prezentând un portret de bărbat tânăr, fără barbă și mustață, întors spre stânga, circumscris de deviza: CRISTVS SPES MEA (Hristos speranța mea), care poartă pe tipar anul 1509. Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea cunoaștem încercări de heraldizare a sigiliului prezentat, dar nu putem vorbi despre o stemă oficială. Ferenc Gödri a desenat el însuși un proiect de stemă în 1894, realizând ulterior (devenind în timp primar al orașului) unul nou. Acest din urmă proiect din 1896 prezenta și imaginea vechiului sigiliu, și a reprezentat baza stemei conferite orașului în 1897 de către Franz Josif I., împărat austriac și rege al Ungariei. După primul război mondial autoritățile române au stabilit orașului o nouă stemă în 1931, bazată pe cea veche, dar desenată după iconografia ortodoxă. În 2007 s-a însușit de către Consiliul Local și s-a aprobat de către Guvern o nouă stemă, care are la bază stema veche, chiar și smalțul zidului de cetate coincide cu smalțul proiectului realizat de Ferenc Gödri.

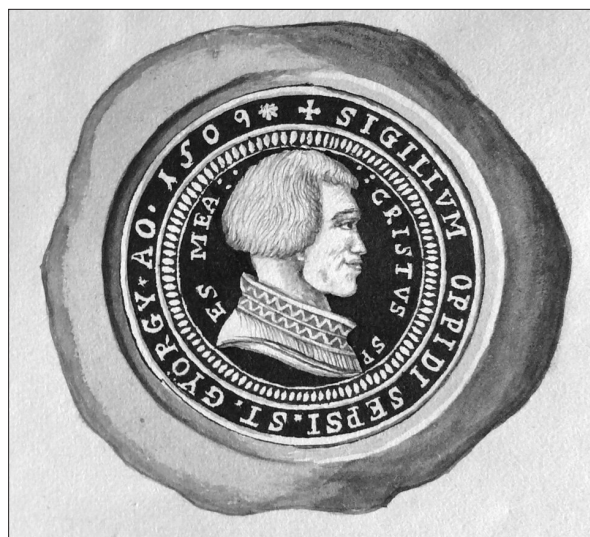
## **The role of Ferenc Gödri in evolution of the coat of arms of Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe)**

(Abstract)

When Ferenc Gödri became chief notary of Sepsiszentgyörgy in 1891 he realized, that his hometown did not have a coat of arms. Antecedents exists: the first seal of Sepsiszentgyörgy presents a portrait of a young man without beard and moustache, turned left, circumscribed by the motto: CRISTVS SPES MEA (Christ my hope), with seal inscription, date 1509. Ferenc Gödri designed his first project of emblem in 1894. In 1896, already the mayor of the town at that time, he designed the second project. This was the base of the official coat of arms, conceded in 1897 by Francis Joseph I., emperor of Austria and king of Hungary. In 1931 a new coat of arms was established for the town by the Romanian authorities, which was based on the first one by Gödri, but drawn by orthodox iconography. In 2007 a new emblem was approved by the City Council and later by the Romanian Government. This emblem is based on the coat of arms from 1897, and has the same tincture as in the projects designed by Ferenc Gödri.



1. ábra Sepsiszentgyörgy első pecsétnyomója az 1509-es évszámmal (tükör) (SÁL, Fond 119/48.)



2. ábra Sepsiszentgyörgy pecsétjének rajza a Kemény-gyűjteményben, 1842 (KAK, 413/15/46.)



3. ábra Sepsiszentgyörgy pecsétje egy 1861. évi iraton – vörösviasz-lenyomat (SÁL, Fond 8)



4. ábra Sepsiszentgyörgy pecsétmintája – vörösviasz-lenyomat (SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/1)



5. ábra Sepsiszentgyörgy-falva pecsétje  
(SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/2)



6. ábra Sepsiszentgyörgy pecsétje az 1848-as  
szabadságharc idején  
(SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/3)



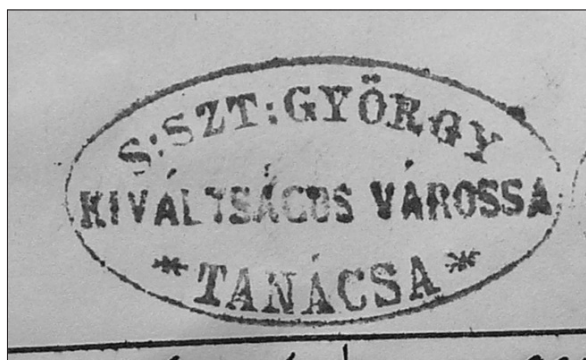
7. ábra A szabadságharc leverése utáni várospecsét  
(SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/1)



8. ábra A sepsiszentgyörgyi árvaszék pecsétje 1852, ill. 1867  
(SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/1)



9. ábra A sepsiszentgyörgyi rendőrség pecsétje  
(SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/1)



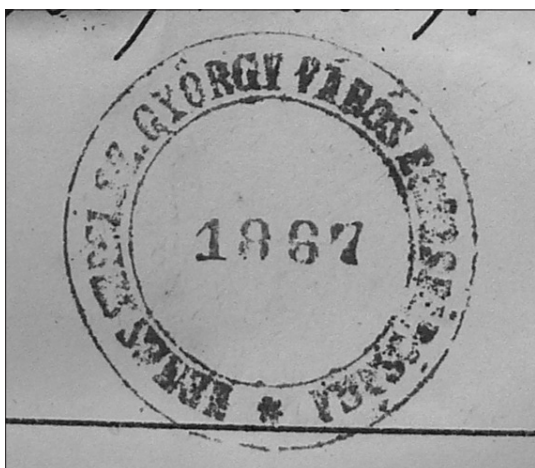
10. ábra 1862 utáni pecsét  
(SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/1)



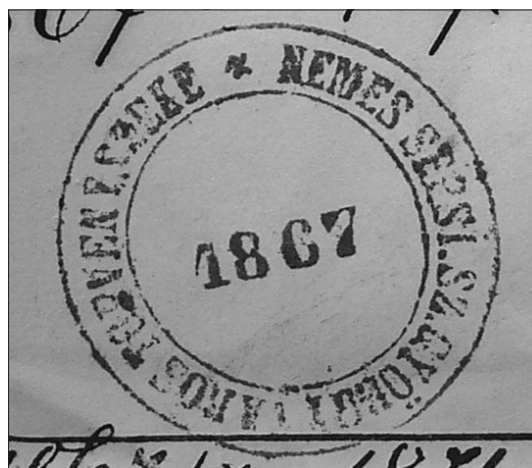
11. ábra A sepsiszentgyörgyi egyesbíróság pecsétnyomója (tükrőr) (SzNM, ltsz. i 2006)



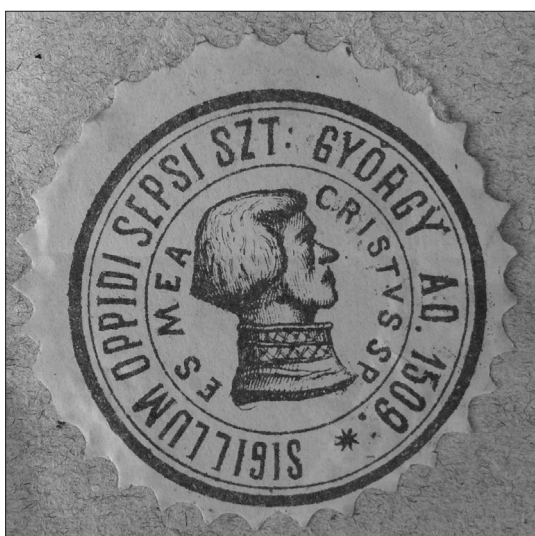
12. ábra A sepsiszentgyörgyi egyesbíróság pecsétje – 1862 (SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/7)



13. ábra A sepsiszentgyörgyi egyesbíróság pecsétje – 1867 (SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/10)



14. ábra A sepsiszentgyörgyi törvényszék pecsétje – 1867 (SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A/9)



15. ábra Sepsiszentgyörgy pecsétje – tuslenyomat (SzNM, Pecsétlenyomatok, 205/A, sorszám nélkül)



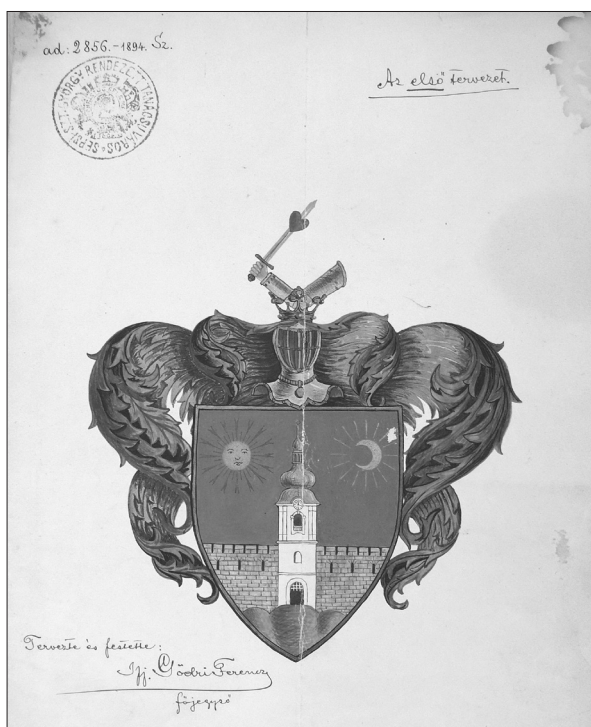
16. ábra Sepsiszentgyörgy szabad királyi város pecsétje – 1872



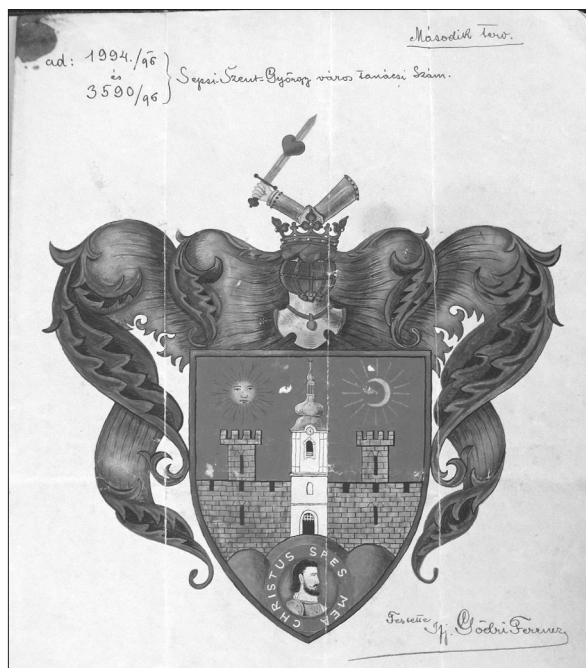
17. ábra Sepsiszentgyörgy címeresített pecséttrajza Potsa József díszpolgári oklevélén, 1893 (SzNM, ltsz. 4587 (1913))



18. ábra Sepsiszentgyörgy függőpecsétje 1893-as dokumentumon



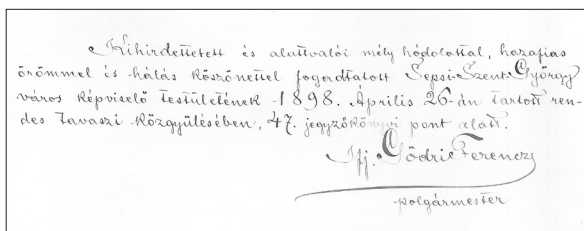
19. ábra Gödri Ferenc első címerterve, 1894 (SÁL, Fond 14, ltsz. 5, 2856/1894)



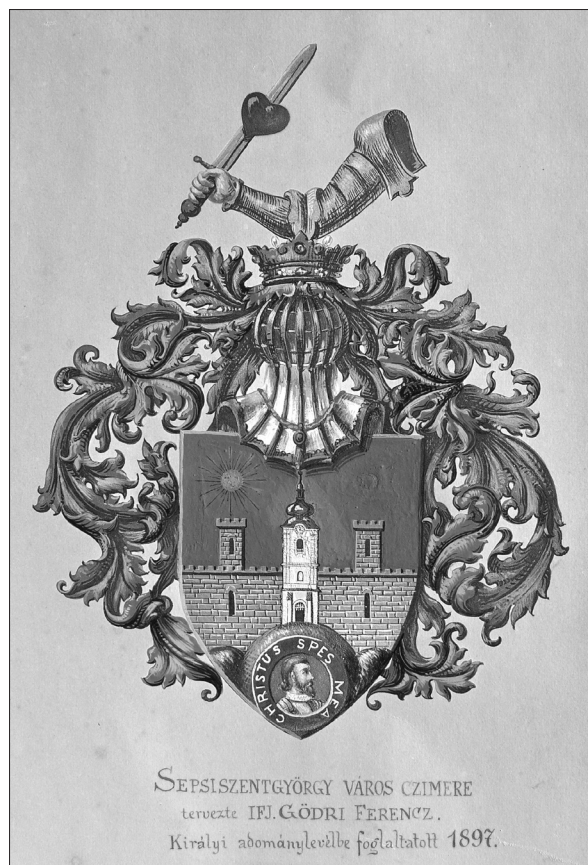
20. ábra Gödri Ferenc második címerterve, 1896 (SÁL, Fond 14, ltsz. 5, 1994/1896)



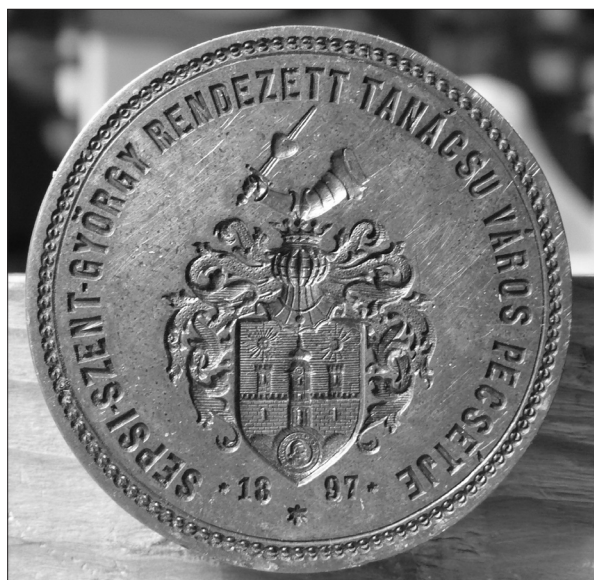
21. ábra Sepsiszentgyörgynek adományozott hivatalos címer, 1897 (SzNM, ltsz. 47-1919)



22. ábra Kihirdetési záradék Gödri Ferenc kézírásával (SzNM, ltsz. 47-1919)



23. ábra Gödri Ferenc fiának címerrajza (József Álmos gyűjteményében)



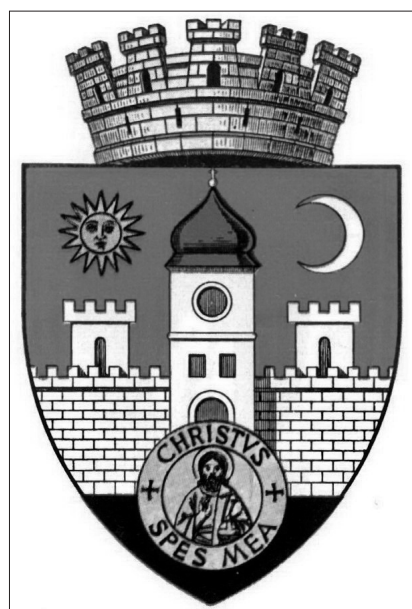
24. ábra Sepsiszentgyörgy 1897 utáni pecsétnyomója (SzNM, Pecsétnyomók, 1076)



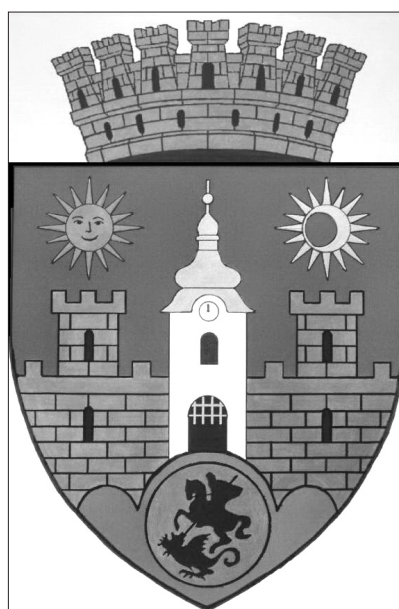
25. ábra Sepsiszentgyörgy központi választmányának pecsétnyomója 1897 után (SzNM, ltsz., i 1077)



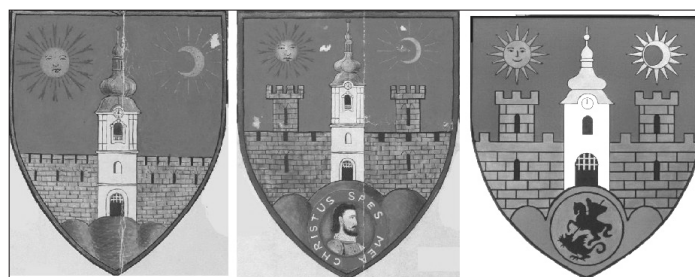
26. ábra Sepsiszentgyörgy 1902 utáni pecsétnyomója (SzNM, ltsz., i 1079)



27. ábra Sepsiszentgyörgy román városcímere – 1931 (Dogaru, Maria: Din heraldica României, Ed. JIF, București, LXXXII. tábla, 336. ábra)



28. ábra Sepsiszentgyörgy 2007-ben elfogadott címere



29. ábra Gödri Ferenc címertervei és a mai városcímer pajzsa: egyforma mázúák